

Vypořádání jmění

Mgr. Bc. Jakub Michálek*

15. března 2014

Abstrakt

Tento text se zabývá **jměním**. Celá řada právních institutů má společné kořeny, které se týkají právě otázky jmění, nástupnictví ohledně jmění, jeho vypořádání a likvidace. Mluvíme tak často o vypořádání společného jmění manželů, dědění po smrti zůstavitele, vyčlenění majetku do svěrenského fondu, likvidaci právnické osoby nebo pozůstalosti nebo insolvenčním řízení u úpadce. Všechny tyto instituty mají zvláštní úpravu, která se s přijetím rekodifikace značně rozšířila. Pro udržení myšlenkové jednoty právního řádu a jeho konzistence je vhodné zamyslet nad společnou podstatou uvedených institutů.

* Absolvent Právnické fakulty UK a Matematicko-fyzikální fakulty UK. Pracuje jako advokátní koncipient ve společnosti Řehák & Partneři, k. s., Praha.

Obsah

1	Jméni	4
2	Nabytí jmění právním nástupcem	4
3	Vypořádání jmění	4
	Seznam použité literatury	6

Právní stav zpracování publikace

Text je zpracován k právnímu stavu ke dni 15. března 2014.

Seznam zkratk použitých předpisů

InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

V tomto textu se zabýváme pojmem jmění a jeho přechodem na jinou osobu. Vycházíme přitom z platné právní úpravy obsažené v novém občanském zákoníku, resp. v dalších zvláštních zákonech. Přitom se však neomezujeme na platnou úpravu, nýbrž hledáme principy, které jsou různým způsobům přecházení jmění společné.

1 Jmění

Jmění osoby tvoří *souhrn* jejího majetku a jejích dluhů (§ 495 NOZ).

Uvedené vymezení jmění platí obdobně i pro jiné jmění, než je jmění osoby. Zřetelně je vymezeno rovněž společné jmění manželů (§ 708 a násl. NOZ) nebo jmění bez vlastníka ve svěřenském fondu (§ 1448 a násl. NOZ). Odděleným jměním je také obchodní závod (§ 502 NOZ) nebo pozůstalost, kterou po své smrti zanechá zůstavitel (§ 1475 odst. 2 NOZ, § 110 a násl. o projednání pozůstalosti).

Majetkovou složkou jmění je u právnické osoby zrušené s likvidací majetku její likvidační podstata (§ 187 odst. 1 NOZ) a u úpadce v insolvenčním řízení majetková podstata (§ 205 a násl. InsZ). Pokud účast společníka na obchodní společnosti zaniká bez právního nástupce, vzniká mu nárok na vydání části jmění obchodní společnosti v penězích, který se nazývá vypořádací podíl (§ 36 ZOK).

2 Nabytí jmění právním nástupcem

Jmění nabývá právního nástupce, pokud vstupuje do všech práv a povinností ohledně jmění právě jedna jiná osoba. Jde o jmění, jehož vlastník v některých případech v právním smyslu zaniká, nebo jmění, které žádného vlastníka nemá (např. jmění ve svěřenském fondu). Toto jmění přechází na jinou osobu (např. na obmyšleného podle § 1472 NOZ) nebo do správy jiné osoby (jiného svěřenského fondu).

Pokud původní vlastník jmění zanikne nebo pokud zanikne správa ke jmění bez vlastnictví (svěřenský fond) a vzhledem k tomuto jmění existuje právě jeden právní nástupce, přechází jmění na tohoto právního nástupce (např. přeměněnou právnickou osobu, dědice apod.).

3 Vypořádání jmění

Pokud nepřichází ve vztahu k celému jmění právní nástupnictví jedné osoby, musí se jmění určitým způsobem rozdělit. Přestává být souhrnem ve smyslu

původní definice a tedy zaniká. Pak hovoříme o vypořádání jmění (např. mezi manželi, mezi společníky akciové společnosti, mezi více dědici, mezi věřiteli úpadce apod.).

Lze pozorovat určitá základní pravidla ohledně toho, jak se jmění vypořádává:

1. Správce jmění

Na začátku vypořádání jmění je třeba ustanovit správce jmění do okamžiku, než bude jmění plně vypořádáno (např. pořízením pro případ smrti, jmenováním zanikající právnickou osobou apod.). Správce nakládá s majetkem tak, aby pokud možno cenu jmění zachoval a rozmnožil. Náklady vypořádání uspokojuje přednostně z majetkové podstaty, pokud možno z části, která neslouží k oddělenému uspokojení.

2. Vypořádání jmění

Vypořádání jmění se provádí, pokud majetková podstata postačuje aspoň k úhradě nákladů vypořádání jmění. Při vypořádávání jmění správce jmění pořídí soupis jmění (majetek a dluhy), přičemž začátek sepisování jmění veřejně oznámí. Správce nepřihlíží k fiktivním dluhům (dluhy bez odpovídajícího protiplnění, dluhy z darovací smlouvy, smluvním pokutám, uznání fiktivních dluhů apod.), naopak se snaží o zvýšení ceny majetkové podstaty (uplatňuje odpovídající práva na náhradu škody, práva domáhat se relativní neúčinnosti jednání, které neoprávněně snižuje hodnotu jmění apod.)

3. Soupis jmění

Soupis jmění se při jeho vypořádání pořizuje tak, že správce vyzve všechny věřitele k přihlášení dluhů váznoucích na vypořádávaném jmění, zjistí z vlastní iniciativy majetkovou podstatu, vypořádávané jmění úředně sepiše, ocení a zjistí, zda je předlužené. Po pořízení soupisu jmění se k němu mohou účastníci řízení vyjádřit, popřít dluhy váznoucí na vypořádávaném jmění, tvrdit existenci nového majetku apod. Po vyjádření mohou sporné otázky ohledně vypořádání jmění uplatnit určovací žalobou (incidenční spory).

4. Vypořádání předluženého jmění

Pokud je vypořádávané jmění předlužené, nabídne správce věřitelům, aby majetek ve vypořádávaném jmění převzali na úhradu dluhů v poměru, který si dohodnou. Věřitelé se stávají právními nástupci původního vlastníka ve vztahu k převzatému jmění.

5. Rozdělení mezi právní nástupce

Pokud není jmění předlužené nebo je sice předlužené, ale věřitelé souhlasí s jeho rozdělením mezi více právních nástupců, může být jmění bez dalšího rozděleno mezi více právních nástupců (například více právnických osob, rozvedené manžele). Pokud má být jmění rozděleno mezi

více právních nástupců, rozdělí se sepsané jmění mezi jednotlivé právní nástupce v jimi dohodnutém poměru, aniž by byli zkráceni věřitelé.

6. Oddělené uspokojení

Přednostně se odděleně uspokojí dluhy zajištěné majetkem z jmění podle zvláštních ustanovení (např. prodej nemovitosti v dražbě k uspokojení zástavních věřitelů, uspokojení odkazovníka vydáním odkazovaného majetku). V další skupině se také uspokojí nezbytné výživné (původního vlastníka jmění nebo osob na něm závislých) a jiné podobné dluhy, kde to slušnost vyžaduje (např. dluhy vůči zaměstnancům podniku). Plným uspokojením zaniká účast v řízení. Neuspokojená část dluhu přechází do dalšího řízení.

7. Likvidace

Majetek se likviduje, pokud jmění nepřešlo při předchozím vypořádání na právního nástupce. Likvidací se sepsaný majetek převádí na peněžitou hodnotu, bankovní účet nebo jinou vysoce likvidní majetkovou hodnotu. Je tedy správné mluvit o likvidaci majetku, nikoliv o likvidaci právnické osoby, jak se někdy děje. Dluhy, které nebyly uspokojeny odděleně, se uspokojují z likvidovaného majetku poměrně.

8. Likvidační zůstatek

Zbude-li plným uspokojení dluhů likvidační zůstatek, naloží se s ním podle vůle dosavadního vlastníka vypořádávaného jmění, případně nejvěrnějším možným způsobem (tj. např. podle stanov zanikající právnické osoby, podle porízení pro případ smrti nebo podle statutu svěřenského fondu).